

večkrat mešata, čeprav imajo samo tri muslimanska imena trdi č (Čelebija, Oruč, Malkoč), medtem ko gre v vseh drugih primerih za č, ki zastopa turški palatalni k' (Kemal = Čemal). Mešata se tudi soglasnika dž in đ, saj je praktiku težko vedeti, da je neko ime arabskega izvora, in je zato v pisavi in izgovoru v njem lahko samo dž. Govor je še o enačenju soglasnikov po zvonečnosti (Midhat — Mithat), o (ne)menjavi soglasnikov k, g, h pred e in i (Melika, dat. Meliki — ne Melici), o pisavi skupaj in narazen (Mehmedalija iz Mehmed — Alija), o zvonečih in nezvonečih končnih soglasnikih (Abas — Abaz, Haris — Hariz). Seznam literature obsega 68 knjig, razprav in člankov.

Glavni del knjige je seveda slovar (121—549). Tega bo s pridom uporabljal jezikoslovec, zgodovinar, jurist itd., pa tudi praktikom vseh vrst, od učitelja do matičarja bo dobrodošel. Slavist, ki ne pozna vzhodnih jezikov, bo našel v njem zanesljivo oporo, raziskovalec in ljubitelj imen pa ga bosta pogosto prelistavala. Veljavnost slovarja presega republiške meje BiH, saj srečujemo številna imena iz slovarja tudi pri nas.

Ob imenih *Jasmin*, *Jasmina*, *Jasminka* in *Karanfil*, *Karanfila*, *Karanfilka* se bi lahko vprašali, ali gre v teh in podobnih primerih res za muslimanska imena orientalnega izvora. Besedi sta res perzijskega oz. turško ← arabsko ← grškega izvora, toda kot ime sta pogosti tudi pri Srbih; *Jasminka* ni redka tudi pri nas. Najbrž bi morali takšne primere obravnavati tako kot npr. naše priimke *Žnidar*, *Žagar*, *Suštar*, itd., ki so nastali sicer iz nemških ljudskih izposojenk *žnidar*, *žagar*, *šuštar*, a so bili kot apelativi del slovenskega ljudskega besedja kakor npr. *mlinar* ipd.; *karanfil* in *jasmin* sta del srbohrv. leksike, *jasmin* pa je v različnih glasovnih variantah razširjen v vseh evropskih jezikih.

Škoda je, da se v uvodni študiji poigrava toliko »tiskarskih škratov«.

Franc Jakopin
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Juhoslovanska literatúra na Slovensku 1945—1973

Sestavila *Želmíra Grešková*, izdala Univerzitetna knjižnica v Bratislavi, 1976. Str. 87 (+I)

Bibliografski zaznamek prevodov iz slovenskega leposlovja v slovaščino je prinesla knjižica *Littératures yougoslaves en Tchecoslovaquie 1945—1964*. Sestavil jo je dr. Oton Berkopec, izšla je v Pragi 1965, namenjena pa je bila kongresu PEN klubov na Bledu. Berkopec je razvrstil knjižne prevode v oddelke po izvirnih nacionalnih literaturah, navajal pa jih je skupno, brez ozira, ali so izšli v češčini ali slovaščini. Ta način si je mogoče razložiti iz dejstva, da je na Češkoslovaškem obstajal enoten PEN klub, ne upoštevajoč dvoje nacionalnih literatur.

Širše je zajela področje prevodov iz slovenskega leposlovja bibliografija, ki jo je pripravil Marijan Breclj in dopolnil France Dobrovoljc (razmerje 530 proti 245 bibliografskim entam). Ta bibliografija je izšla kot posebna številka revije *Le livre slovène 1971*, mednarodnega glasila Društva slovenskih pisateljev. Obsegla je vse izdane knjižne prevode od srede preteklega stoletja do 1971, brez ozira na jezik, v katerem je bil prevod pripravljen. Ta bibliografija je prinesla k Berkopčevi dopolnila.

Časovno sega še dalj v naslovu navedena brošura, ki je leta 1976 izšla (v ciklostilni razmnožitvi) v Bratislavi.

Ob treh navedenih bibliografijah se nam zastavljajo nekatera vprašanja, posebno izstopajoča ob slovaški iz 1976.

Razumljivo je v primeri z Berkopčevo »češkoslovaško« knjižico bilo sestavljalci povsem naravno, da se je omejila zgolj na prevode v slovaščino. Zmedena ali v zadregi pa je sestavljalca obstala ob vprašanju, kako ravnati s prevodi iz literatur v Jugoslaviji. Posamezni prevodi so pri njej razporejeni po oddelkih, ki priznavajo različnost jugoslovanskih slovstev. Ti posamezni oddelki nosijo naslove Srbska, Hrvatska, Slovenska, Črnogorska in Makedonska literatura, posebej pa je tudi Literatura Bosne in Hercegovine. Res se je nejugoslovanskemu bibliografu vse prej kot lahko znašli v sedanjem jugoslovanskem položaju. Velikokrat se ni mogoče odločiti ne po slovstvenih zgodovinah in revijah, ne po krajih rojstva pisateljev, ne po mestih natisa. Prevajalci so se pri označevanju izvirnega jezika odločali velikokrat zgolj po naključju. Če vzamemo npr. oddelek, ki navaja prevode iz hrvaškega slovstva, beremo, da so prevedena iz hrvaščine npr. dela Begovića, Držića, Krle-

že, Marinkovića, iz srbohrvaščine dela Marinkovića, Petrovića Pecije, M. J. Zagorke, iz hrvatskosrpsčine dela Lovraka in Milivoja Matošeca, iz srbsčine pa Dobričaninova igra in celó Nazorjeva mladinska knjiga za otroke. Pri Črnogorski literaturi so zaznamovani trije prevodi: Butaličev tekst je v »izvirniku« hrvški, Laličeva pa sta srbska. V razdelku Literatura Bosne in Hercegovine sta izvirna jezika srbohrvaščina in srbsčina. Kakšno korist bodo imeli slovaški ljudje, bodisi lit. zgodovinarji bodisi publicisti bodisi bralci, od citiranih navedb, ne vem. Naša osrednja Slovenska bibliografija razporeja prizadeto gradivo pod skupinske naslove Jugoslovanske književnosti, Slovenska književnost, Makedonska književnost. Ko daje ni izmed jugoslovanskih skupin naslov Srbska in hrvatska književnost, ni to nič manjše izmikanje odločitvi, kakor če na njenih straneh figurira Češka in slovaška književnost. Slovaki smejo pričakovati, da bi nastopala v naši Bibliografiji posebej češka in posebej slovaška literatura.

Ob skrajnosti, da hoče ustreči z domala zemljepisnim republiškim razvrščanjem nacionalnih literatur, pa se sestavljalka istočasno zapleta v drugo, lahko bi rekli, integralistično nasprotje. To drugo prizadevanje je videti že v samem naslovu brošure, ponavlja pa se ponovno še v uvodni besedi. Zunanja in notranji naslovni strani imenujejo svoje gradivo: Juhoslovanská literatura. V Uvodu (5. in 6. stran) uporablja sestavljalka poimenovanja in oznake: bibliografija prekladov literatúr juhoslovanských národov, bibliografija prekladov z juhoslovanskej literatúry, juhoslovanská literatura, pisatelji so juhoslovanski, njihova dela spadajo v srbsko, hrvatsko in slovensko literaturo, »juhoslovanská literatura má nositel'a Nobelovej ceny Iva Andrića« ipd. Na koncu Uvoda upa sestavljalka, da bo njena bibliografija »pozitivnym prispevkom k vzájomnému poznání dwoch (!) blízkych národných kultur«.

Naše besede hočejo biti opozorilo na odprtost nekíh vprašanj, ki pa se ne tičejo zgolj bibliografije, ampak so bistveno povezana z nastajanjem ali utrjevanjem pojma nacionalna literatura, kar je obči svetovni problem.

Književna prinaša spisek knjižno izdanih prevodov leposlovnih del, vključuje pa v svoj popis tudi strokovno literaturo (družbene znanosti, tehniko, naravoslovje idr.).

Tu sta iz slovenskega območja navedeni pedagoško-metodični spis dr. V. Schmidta in knjiga dr. Antona Breclja o seksualno-vzgojnih vprašanjih. Brecljeva knjiga, ki je izšla v izvirniku 1938, je doživela pod naslovom Sexuálne problémy v prehl'ade dve izdaji 1943 in 1944, Gešlová pa navaja že tretjo izdajo (1947), vsekakor izjemen uspeh za slovensko knjigo. Podpis prevajalca M. V. Tekovčana razrešujem v Melicharja Václava, sicer prevajalca še Cankarja, Prežiha, Hieniga in Zupanciča.

Vredno se je ustaviti ob imenih, ki predstavljajo slovensko leposlovje v prevodih po drugi vojni. Vsekakor jih je več kakor v dobi, ko smo se s Slovaki ločevali po tem, da smo bili pod Dunajem, medtem ko je njihovo državno središče bila Budimpešta. Izboru imen ni ugovarjati, predstavitvi izbranih imen in literarnih del pa sta botrovala prej osebna zavzetost ali tudi naključje in ne zmerom pretehtana načrtnost.

Poezijo Fr. Prešerna in K. Koviča predstavljata samostojni knjižici. Prva pod naslovom Struny lásky (1961) prinaša v prevodu Viťazoslava Hečka večino Prešernovih pesmi, druga pod naslovom Korene vetra pa 46 pesmi, izbranih iz treh Kovičevih pesniških zbirk v prevodu Ferka Lipke.

Našo prozo izpred vojne predstavljajo Tavčarjeva Visoška kronika, Finžgarjevo Svobodno sonce, Cankarjeva Na klancu, Bevkov Vihar in Prežihova Jamnica. Izboru ni ugovarjati ne glede umetniške cene ne glede »reprezentativnosti«. Med deli pomeni Finžgar drugo izdajo.

Kakor slovenska je tudi slovaška prevodna literatura kriva »dokaj zamud«. Vendar so v hudem tekmovanju našle svoje mesto po 1945 naslednje slovenske prozne utvaritve: Hiengov Gozd in pečina, Kosmačeve novele Pomladni dan, Tantadruj in Balada o trobenti in oblaku, Potrčevo Srečanje in Ingoličevi Žeja (Vinski vrh) in Gimnazijka. Prvo izdajo je doživela povest Lovčeva hči Toneta Svetine v času, ki ga zajema naša bibliografija, 1975 pa je izšla že tudi druga izdaja.

Na zunaj, po številu se je v slovaškem prevodu močno uveljavila naša dramatika, vendar je večina dramskih besedil izšla v ciklostilski razmnožitvi. V knjižnem tisku so izšle Cankarjev Kralj na Betajnovi, Klopčičeva Mati in Miheličeve Svet brez sovraštva. DILIZA, to je slovaško gledališko in literarno zastopstvo, je izdalo vr-

sto naših dram in iger, ki po svoji literarni ceni različno štejejo. Tu so avtorji Cankar s Hlapci, Kreft z Veliko puntarijo, Celjski mi grofi, Kreaturami in Balado o poročniku in Marijutki, ponovno Miheličeva s Svetom brez sovraštva, Golia s štirimi mladinskimi igrami, Smole z Antigono, Ingolič s Tajnim društvom PGC, Torkar s Pisano žogo (v dveh izdajah) in Petan s tekstoma Starši naprodaj in Beseda ni konj.

Posebno skupino predstavljajo dela za mladino: štiri slikanice Perocijeve, po ena knjiga Brenkove, Bevka, Roša, Milčinskega in B. Zupančiča ter dve knjigi ljudskih pravljič. Bibliografija navaja tudi Valjavčevega Pastirja, vendar ne pove, da ne gre za povest v verzih, temveč za obnovo v prozi.

Ob bibliograskem zapisu pogrešam, ko gre za antologijo ali izbor, navedbo, kaj knjiga prinaša. (To ima zelo dobro izvedeno naša bibliografija v Le livre slovène: navedeni so naslovi izbrane proze ali poezije v prevodu in v izvirniku.)

Pri Hečkovem prevodu Prešerna ni povedano, kaj knjižica vsebuje. Iz naslova moremo soditi, da gre za izbrane ljubezenske pesmi. Vendar so v izboru tudi nekateri Soneti nesreče in še kaj, kar ne sodi v okvir erotične poezije.

K imenu sestavjalca ali urednika B. Chome je bibliografka zapisala antologijo Zvuky ohlasujú smrt', izbor, kakor pravi podnaslov, »juhoslovanskej vojnovej poviedky« (drugače Breclj: »vyber z juhoslovanských poviedok«). V tem zapisku stoji imena treh prevajalcev, ki so Hečko, Choma in Odran, toda za nobenega izmed njih ni zabeleženo, iz katerih jugoslovanskih literatur oziroma jezikov je za knjigo prevajal. Breclj je zaznamoval, da je iz slovenščine prevajal Hečko, da slovensko vojno prozo predstavljajo Hieng, Kavčič, Kosmač, Kranjec in Zupančič in da so prevedeni vzgledi naše proze ti in ti, z naslovi v slovaščini in v slovenščini.

Nič si ne upamo predstavljati pod naslovom Pol'ovanie pod Triglavom (Lov pod Triglavom), kakor ga ima antologija iz življenja gozdnih živali in lovcev. Knjiga le deloma spada v območje leposlovja. V njej so trije leposlovni pisatelji: Tavčar je zastopan z naslovom Na Zale (V Zali), Finžgar s črtico Na petelina in Jalen s Starim prepečcem. Na meji lovske in leposlovne proze ostaja Svetina. Vsi drugi v knjigi

upoštevani pisatelji se ne štejejo med leposlovce, so sodelavci predvsem lovskega glasila Lovec. A tudi navedba, da je v knjigi Tavčarjeva skladba V Zali, ne zadostuje. Če pogledamo Zalo v Tavčarjevem ZD, najdemo tam 126 strani, v prevodu pa objavlja antologija od tega samo 6 strani. Dejansko je preveden zgolj uvodni okvir, niti ena od zgodb, ki sestavljajo to Tavčarjevo prozo.

Objave prevodov v samostojnih knjigah pa so le del tega, kar so prevajali slovaški prevajalci iz slovenske literature, zato je podoba o »slovenski literaturi na Slovaškem«, da posnmem naslov obravnavane knjižice, močno skrivljena ali vsaj nepopolna. Osrednja slovaška Narodna knjižnica v Martinu, nekdanjem sedežu Slovaške matice, ima široko izdelan in razpleten bibliografski oddelek in bi nam storila veliko uslugo, ko bi od časa do časa objavila spisek vseh prevodov iz slovenščine v slovaščino. Vključevanje takega gradiva v občno slovaško bibliografijo ne more biti popolno in je v izdelavi močno zapleteno. Samo osrednja bibliografska ustanova bi mogla biti kos našim željam in potrebam.

Naj navedem primere, ki se najbrž — po meni neznanih bibliografskih pravilih — ne morejo vključiti v tip takih bibliografij, kakor je obravnavana bratislavška.

Leta 1967 je prinesla v aprilski številki osrednja slovaška slovstvena revija Slovenské pohľady primere naslednjih slovenskih pesnikov in pisateljev: Bora (Šel je človek skozi atomski vek), Filipiča, Forstneriča, Grafenauerja, Kocbeka, Koviča, Krakarja, Menarta, Minattija, Šmita, Kranjca, Potrča in Rozmana. Antologija svetovne ljubezenske lirike pod naslovom Sto podób lásky, 1965, vsebuje tudi tri Hečkove prevode iz slovenske poezije. To so Minattijeva Nekoga moraš imeti rad, Vena Tauferja Noč blede in Saše Vegrijeve Ne glej. V koledarju protifašističnih borcev za 1966 so Hečkovi prevodi: Levec: Požgana vas, Župančič: Surovi čas, Kajuh: Kmetova pesem in Gruden: Nočni glasovi. Komu na Slovenskem bi prišel v roke združeni koledar za 1967, kjer je priobčena Ingoličeva novela Vrnitev in je objavljena Gregorčičeva pesem Pil jaz sem sladki strup (Te omembe sloné deloma na osebnih ključnih zapiskih, deloma na obvestilih prevajalca Hečka.)

Ker bratislavška knjižica upošteva samo izdaje na Slovaškem, moremo bibliografijo prevodov, ki so jih napravili in izdali ju-

goslovanski Slovaki, iskati v ljubljanski Le livre slovène. Poleg številnih slikanic, ki so izšle v koprodukciji z ljubljansko Mladinsko knjigo, srečamo tu Cankarja, Levstika, Krefta in Prežihna. Izbor, ki so ga napravili Slovaki v Vojvodini, vsekar doponjuje izbor, ki so ga napravili prevajalci v njihovi matični deželi.

Slovaški prevajalci so se seznanili s slovenskim jezikom in slovenskim slovstvom neposredno in posredno. Ambruš, Irmeler in Václav so se spoznali s slovenščino na Slovenskem na študijah po slavistični diplomii v Bratislavi. Njihov izbor prevajanih del sloni na globljem poznavanju naše literarne preteklosti in sodobnosti. Najstarejši prevajalec Mikuláš Čollak, sicer profesor kemije, si je osvojil slovenščino iz slovenskega navdušenja. Sirácky in Lipka sta prišla do slovenščine s posredovanjem srbohrvaščine. To vmesno pot je prešel tudi najplodovitejši prevajalec povojnih let Vít azoslav Hečko. Po študiju romanist — z doktoratom iz Baudelaira — je prevajal najprej iz španščine in francoščine, nato je prevajal, ker so mu bile dane možnosti, iz hrvaščine in srbsčine, nato pa se je skoraj izključno posvetil slovenskemu področju. Marsikaj mu je bilo mogoče objaviti v ciklostilnih izdajah že omenjene bratislavske DILIZE, kjer je bil njegov brat Slavó več let ravnatelj, z naklonjenostjo do slovenske dramatike. Drzno se je

prav na začetku svojega slovenskega prevajanja lotil Prešerna, zatem je prevzel dolžnost lektorja slovenščine na bratislavski slavistiki in potem s pridobljenim slovesom »slovenista« mogel uveljavljati pri založbah — pri eni je sam bil urednik — svoje predloge za upoštevanje slovenskih del. Osebna vnema in prevajalska pridnost sta posredovali, da je število prevodov iz slovenščine močno narastlo, zakrivali pa včasih premajhno izbirčnost in prevajalsko površnost.

Zanimivo je ime prevajalke Pavle Kováčove. Prevaja za Bratislavo in za založbo slovaške manjšine v Vojvodini. Kováčová je po rodu Slovenka, ki živi že nekaj let na Slovaškem. Piše tudi izvorno v slovaščini. Od njene kratke mladinske proze je omeniti zgodbo Danka, ki je izšla knjižno 1971 z izrazito avtobiografskimi potezami: gre za mladostna doživetja v letih italijanske okupacije in našega osvobodilnega boja v Ljubljani.

Pretres bratislavske bibliografije ne more opraviti naloge, ki naj bi dala oceno ali vsaj sodbo o deležu slovenskega leposlovja v slovaškem kulturnem krogu in o vrednosti prevajalskega dela. To delo bo mogoče opraviti na slovenski in na slovaški strani ob boljših pogojih, kakor nam jih daje slovenistika in slovakistika danes.

Viktor Smolei
Ljubljana

Zapiski

Slovenec — književnik gradiščanskih Hrvatov

V času, ko je pozornost naše širše javnosti bolj kot kdaj prej usmerjena na življenje in boj naših manjšin v zamejstvu, bo zanimiv tudi podatek, da smo Slovenci »posodili« književnika tistemu delu hrvatskega naroda, ki živi v avstrijski zvezni pokrajini Gradiščansko-Burgenland, katere glavno mesto in kulturno središče je Železno-Eisenstadt.

Ta mož se je imenoval Jožef Ficko in se je rodil kot Slovenec 1. 1772 v Boreči pri

Gornjih Petrovcih v Prekmurju. Gradiščanski Hrvati pravijo o njem: »Priznavamo, Ficko bo za vselej ostal naš veliki književnik.« Hrvatskega jezika se je naučil med ljudstvom in iz knjig. Pisal je v razumljivem ljudskem jeziku, ki pa ni bil brez napak. Tudi njemu je povzročala težave takratna revščina besednega zaklada. Jezik je bil še nerazvit. Zato si je pomagal s tujkami, predvsem z izposojenkami iz domače slovenščine, prekmurščine. S tem je obogatil jezik gradiščanskih Hrvatov s številnimi besedami, ki jih je prinesel s sabo iz svoje matične domovine. Glavni cilj mu je bil, da ga ljudje razu-